

FUNDACJA GENERALNA ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Am. 87, ul. Piłsudskiego 93, tel. 0048 56 65 22 186
ul. Piłsudskiego 93, tel. 0048 56 65 22 186
E-mail: fund@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 15 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Gdansk
5. Wil. Bryg. AK
Christa Zdzistaw
ps. „Mamut”
M: 1604/2542 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Christa Zdzisław

K: 1604/2542 Pom.

Gdańsk - 5 Wileńskie
Brzeg. FK

- 1./1. Relacja k. 2 s. 1-6 —
- 1/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora —
- 1/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące delatora —
- II. Materiały uzupełniające relację —
- III/1. Materiały dotyczące rodziny relatora —
- III/2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. — 1945
- III/3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
- III/4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —
- III/5. Inne
- IV. Korespondencja
-
-
-
- V. Nazwiskowe karty informacyjne : k. 1
- VI. Fotografie dwa iko no grafii

↑/1. Delaja: Christa Lodziłow:

1. Niniwiski J., Za świętą sprawę,
1 Por Golanisk, 2011, s. 28 (biogram

Z. Ch. (kserokop.)

k. 25, 1-2

Niwimski Piotr, Za świętą sprawę,
19 w Gdańsk, 2011.

1

ZDZISŁAW CHRISTA „MAMUT”

Urodził się 25 IV 1925 r. w Lidzie jako syn Kazimierza i Apolonii z Jackiewiczów. Ukończył powszechną szkołę koedukacyjną „Świt” i rozpoczął naukę w gimnazjum. Był harcerzem „Błękitnej Jedyńki Żeglarskiej” (pasje żeglarskie kultywował przez kilkadziesiąt lat).

We wrześniu 1939 r. pełnił służbę harcerską, niosąc pomoc i trzymając wartę na terenie Wilna, m.in. na cmentarzu na Rossie. W lipcu 1941 r. zaangażował się w działalność w Garnizonie Konspiracyjnym Miasta Wilna, przybierając pseudonim „Mamut”. Pod koniec stycznia 1944 r. w rejonie Taboryszek (obecnie w obw. wileńskim na Litwie) dołączył wraz z kilkunastoosobową grupą ochotników do 3. Wileńskiej Brygady AK dowodzonej przez por. Gracjana Fróga „Szczerbca”. Służbę rozpoczął w zwiadzie konnym

brygady, uczestnicząc w patrolach, akcjach aprowizacyjnych, a także w akcjach dywersyjnych i bojowych, przechodząc cały szlak bojowy brygady. W okresie służby partyzanckiej brał również udział w akcjach mających na celu zdobycie samochodów niemieckich na terenie Wilna. Zdobyte samochody utworzyły park maszynowy brygady, ułatwiając transport partyzantów na akcje bojowe. 29 VI 1944 r. uczestniczył w zakończonej sukcesem akcji uwolnienia ze szpitala św. Jakuba w Wilnie Zbigniewa Siemaszki „Swojaka”, ciężko rannego w czasie jednej z akcji. W lipcu 1944 r. brał udział w operacji „Ostra Brama”. Partyzantkę opuścił w stopniu kaprała.

Po wejściu Sowietów i rozwiązaniu brygady przedarł się do Wilna, a następnie, obawiając się represji ze strony NKWD, zgłosił się do zaimprovizowanego obozu dla żołnierzy Armii Krajowej w Miednikach (okręg wileński na Litwie). 5 sierpnia został wraz z innymi akowcami wywieziony do Kaługi, gdzie przymusowo wcielono go do 361. zapasowego pułku piechoty Armii Czerwonej. Wraz z pułkiem pracował niewolniczo przy wyrębie lasu w okolicach Moskwy. Do Polski wrócił 7 I 1946 r. i osiadł w Sopocie, gdzie przebywała już jego rodzina oraz przyjaciele z partyzantki. Nawiązał kontakt z 5. Wileńską Brygadą AK i w marcu został żołnierzem patrolu dywersyjnego pod dowództwem (→) Józefa Bandzo „Jastrzębia”. Brał udział w kilku akcjach ekspropriacyjnych, mających na celu zdobycie środków finansowych na potrzeby konspiracji i odradzającej się partyzantki.

27 IV 1946 r. został wyznaczony przez „Łupaszkę” wraz ze swym patroliem do odbicia ze szpitala rannego Zbigniewa Fijałkowskiego „Pędzla”. Akcji nie zdążył jednak przeprowadzić, gdyż „Pędzel” zmarł. Dzień później Christa został aresztowany

w Sopocie wraz z braćmi przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, którzy zidentyfikowali numery zarekwirowanego na potrzeby akcji samochodu. Wobec braku dowodów bracia Olgierd, Zdzisław i dziesięcioletni Janusz zostali zwolnieni. 14 IV 1946 r. Christa stawili się na pierwszą koncentrację żołnierzy odtwarzanej przez (→) mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszkę” 5. Wileńskiej Brygady AK w majątku Kojty pod Sztumem.

Nie wyruszył jednak w pole, jak inni żołnierze brygady, lecz kontynuował zdobywanie środków finansowych na potrzeby dalszej walki w szeregach patrolu dywersyjnego „Jastrzębia”. Patrol rozpoczął swą działalność od Bydgoszczy, gdzie zdobył samochód. Christa wyprawił się nim na Dolny Śląsk, przeprowadzając w Kłodzku, Wrocławiu i Wałbrzychu akcje ekspropriacyjne. W drodze powrotnej, dzięki przytomności umysłu prowadzącego samochód Christy, patrol przedarł się przez blokadę wojskową w okolicach Żnina, ale na skutek rozpoznania zarekwirowanego mercedesa nastąpiła wpadka. Po krótkiej walce i nieudanej ucieczce z „kotła” 27 IV 1946 r. aresztowano Christę. Przeszedł ciężkie śledztwo, lecz nikogo nie wydał.

21 IX 1946 r. został skazany wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Bydgoszczy na karę pięciu lat więzienia. Karę odbywał w Bydgoszczy. Na wolność wyszedł na skutek amnestii w 12 III 1947 r., nadal jednak pozostawał pod ścisłą kontrolą Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, którego pracownicy próbowali zwerbować Christę na informatora. Ten jednak zdekonspirował się przed kolegami, rozgłaszając, że bezpieczeństwa go do współpracy agenturalnej. W tej sytuacji urząd odstąpił od dalszych prób werbunku.

Na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych był jednym z najważniejszych animatorów niezależnego życia kombatanckiego trójmiejskiego środowiska byłych żołnierzy 3. Wileńskiej Brygady AK. Współorganizował środowiskowe zjazdy koleżeńskie oraz spotkania, uczestniczył też w przygotowaniu pamiątkowej tablicy poległych i zamordowanych żołnierzy brygady w Bazylice Mariackiej w Gdańsku. W związku z tą działalnością był rozpracowywany przez Służbę Bezpieczeństwa.

Po wojnie ukończył zaocznie Technikum Samochodowe. Większość życia zawodowego przepracował w gdańskim Ośrodku Szkolenia Kierowców. Brał z powodzeniem udział w motocyklowych wyścigach krosowych. Jego pasją było też żeglarstwo. Zmarł nagle 29 III 2004 r. w Gdańsku. Został pochowany na cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku Wrzeszczu.

Żonaty z Ireną Danutą Borkowską. Miał dwoje dzieci, Krzysztofa i Aleksandrę. Jego starszy brat, (→) Olgierd, był żołnierzem 3. Wileńskiej Brygady AK, a w 1946 r. 5. Wileńskiej Brygady AK. Młodszy brat, Janusz, był znanym rysownikiem komiksów, autorem serii o Kajku i Kokoszu.

Odznaczony m.in. Medalem Wojska Polskiego, Krzyżem Walecznych i Krzyżem Armii Krajowej.

J: N-1604/2542 Rom.

Gebirsk

Christa Zdravcew

V. Marty informacyjne

k. 1

++ Christa Edristaw
ps. „Kamul”

Golanisli
5. Dmop.
Wiel. AK

zob. J. os. II - 1598/2536 Pom.
Christa Olgierd - Teseu

ND. XI 113